

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 14.4.2010
COM(2010) 133 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Romu sociālā un ekonomiskā integrācija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Romu sociālā un ekonomiskā integrācija

1. KONTEKSTS

ES un tās dalībvalstīm ir īpaša atbildība par romu tautības iedzīvotājiem, kuri dzīvo visās dalībvalstīs, kandidātvalstīs un iespējamās kandidātvalstīs. Pamattiesību hartā noteiktas pamatvērtības, uz kurām balstās ES. Šīs vērtības ir jāīsteno praksē, lai uzlabotu romu situāciju, kas ir lielākā etniskā minoritāte ES.

Romu iekļaušana arī ir saskaņā ar integrējošas izaugsmes prioritāti ES 2020. gada stratēģijā un jo īpaši ar pamatiniciatīvu “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību”. Romu pilnīga integrācija dos nozīmīgus ekonomikas ieguvumus mūsu sabiedrībai, jo īpaši tām valstīm, kurās iedzīvotāju skaits samazinās un kuras nevar atļauties atstumt lielu daļu to potenciālā darbaspēka.

Tomēr liela daļa no 10–12 miljoniem romu dzīvo galējā atstumtībā gan lauku, gan pilsētas apvidos, kā arī ļoti nabadzīgos sociāli ekonomiskos apstākļos. Diskriminācija, sociālā atstumtība un segregācija, ar ko saskaras romi, ir savstarpēji pastiprinoši faktori. Tiem ir ierobežotas iespējas iegūt augstas kvalitātes izglītību, grūtības integrēties darba tirgū, attiecīgi zems ienākumu līmenis un slikts veselības stāvoklis, kā dēļ ir lielāka mirstība un īsāks mūža ilgums salīdzinājumā ar citu tautību iedzīvotājiem. Romu atstumtība rada ne tikai cilvēku ciešanas, bet arī vērā ņemamas tiešas izmaksas no valsts budžeta, kā arī netiešas izmaksas produktivitātes zaudējumu dēļ.

Šo problēmu sarežģītības un savstarpējās atkarības dēļ jārod ilgtspējīgi risinājumi, kas, izmantojot integrētu pieeju, ietvertu visus ar romu trūkumu saistītos aspektus. Vienlaikus jārisina jautājumi saistībā ar zemu izglītības līmeni, šķēršļiem darba tirgū, segregāciju mājokļu jautājumos un citās jomās, kā arī sliktu veselības stāvokli.

Kopš 2007. gada decembra vairākos Padomes secinājumos ES ir atbalstījusi Komisijas novērtējumu, saskaņā ar ko jau ir pieejams spēcīgs ES mēroga juridisko, finanšu un politikas koordinācijas instrumentu kopums, lai atbalstītu romu iekļaušanu, bet iespējams izdarīt vēl vairāk, lai tie darbotos efektīvāk¹. Padome apliecināja, ka dalībvalstu un Eiropas Savienības kopīgs pienākums ir risināt ar romu iekļaušanu saistītos jautājumus to attiecīgās un papildu kompetences jomā, kā arī apgalvoja, ka romu iekļaušana ir kļuvusi par neatņemamu sastāvdaļu ES politikas veidošanā.² Pašreizējās trīs prezidentvalstis romu sociālo un ekonomisko integrāciju ir noteikušas par vienu no savām prioritātēm³.

---

¹ Atbilstoši paziņojumam “Nediskriminācija un vienlīdzīgas iespējas — no jauna izteikta apņemšanās”, COM(2008)420.

² Eiropadome: Padomes dokuments 16616/1/07 un 11018/1/08 REV1; Vispārējo lietu padome: Padomes dokuments 15976/1/08 REV 1, Nodarbinātības, sociālo lietu, veselības un patērētāju aizsardzības padome: Padomes dokumenti 9721/2/09 REV2 un 10394/09.

³ Padomes dokuments 16771/09.

Pasākumi romu atstumtības novēršanai plašāk jāiekļauj Eiropas līdztiesības, iekļaušanas un izaugsmes politikās, kā arī optimāli jāizmanto pieejamie juridiskie un finanšu instrumenti, lai sekmētu iekļaušanos sabiedrībā. Vispārējais mērķis ir integrēta sabiedrība, nevis jauna etniskās segregācijas forma – panākumi, ko var gūt romu iekļaušanas jomā, ir arī panākumi visu etnisko minoritāšu iekļaušanā ES un otrādi.

Šī paziņojuma mērķis ir pirms otrā romu samita norādīt, kā Eiropas Savienība, ņemot vērā gūtos panākumus, turpmāk sniegs savu ieguldījumu, lai pilnībā nodrošinātu romu sociālo un ekonomisko integrāciju.

2. GŪTIE PANĀKUMI

Kā norādīts pievienotajā ziņojumā⁴, kopš 2008. gada ir gūti panākumi dalībvalstu un ES mērogā. 2009. gadā uzsvars ES no problēmu analīzes tika pārlikts uz to, lai izpētītu, kā efektīvāk izmantot esošos instrumentus un kā labāk risināt romu situāciju daudzās politikas jomās, tostarp nodarbinātības, sociālās iekļaušanas, veselības, izglītības, mājokļu, jaunatnes un kultūras jomā.

Turpinājusies ES tiesību aktu izpilde un izstrādāšana nediskriminācijas, pārvietošanās brīvības, datu aizsardzības un rasisma apkarošanas jomā. Turklāt Komisija uzraudzīja attiecīgo *acquis* transponēšanu kandidātvalstīs un iespējamajās kandidātvalstīs. To papildināja, iekļaujot īpašu ar romu jautājumiem saistītu plānu ES Pamattiesību aģentūras un specializētu līdztiesības iestāžu tīkla (*EQUINET*) darbā, kā arī praktizējošu juristu apmācībās un Eiropas Komisijas informācijas kampaņā “Par dažādību. Pret diskrimināciju”.

Eiropas platforma romu iekļaušanai, kuras galvenie dalībnieki romu iekļaušanā ir ES iestāžu, starptautisku organizāciju, dalībvalstu valdību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, tika sākta 2009. aprīlī, lai apmainītos ar labu praksi un pieredzi un veicinātu tās dalībnieku sadarbību. Tās mērķis ir uzlabot paralēlo politikas procesu saskaņotību un efektivitāti valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī, lai izveidotu sinerģiju. Kopēji romu iekļaušanas pamatprincipi, kas noteikti saskaņā ar platformas procesu un izkristalizējušies no pieredzes ar veiksmīgām romu iekļaušanas ierosmēm, ir praktisks pamats sabiedriskās politikas veidotājiem visos līmeņos, lai izveidotu un īstenotu sekmīgas iniciatīvas⁵.

Piemēram, otrais no desmit principiem tika izmantots, lai pamatotu Komisijas priekšlikumu 2009. gadā grozīt Eiropas Reģionālās attīstības fonda regulu. Mērķis ir sniegt atbalstu īpaši atstumtām kopienām – sevišķi, bet ne tikai, pievēršoties romu kopienām – 27 ES dalībvalstīs, sniedzot līdzfinansējumu kopā ar Eiropas Sociālo fondu, lai nodrošinātu jaunus un atjaunotus mājokļus pilsētu un lauku apgabalos, kas ir daļa no integrētas pieejas, kura ietver pasākumus izglītības, nodarbinātības, sociālās aprūpes un veselības aprūpes pakalpojumu jomā.

Vairums dalībvalstu ziņo, ka lielāka uzmanība tiek pievērsta iekšējai koordinācijai un romu kopienu iesaistīšanai. Dažas dalībvalstis ir sākušas izmantot sarežģītu plānošanas un kombinētu kohēzijas politikas instrumentu iespējas.

Dalībvalstis informē, ka tās vēlas risināt ar romiem saistītos jautājumus un izmantot savstarpēju mācīšanos un salīdzinošo pārskatīšanu, lai izpētītu, kā uzlabot savas iniciatīvas segregācijas novēršanai un izglītības, nodarbinātības un sociālo pamatpakalpojumu

---

⁴ SEC(2010).

⁵ Padomes dokuments 10394/09, pielikums.

pieejamībai. Šādas apmaiņas forums ir “Eiropas sociālās iekļaušanas tīkls un romi saskaņā ar struktūrfondi” (*EURoma*), kura mērķis ir apmainīties ar informāciju un pieredzi, dalīties ar stratēģijām un pieejām un veidot zināšanas.

Panākumu faktori un laba prakse tiks sniegta nākamajā ziņojumā Komisijai par pētījumu 2009. un 2010. gadā “Pasākumi, lai uzlabotu to politikas, programmu un projektu ietekmi, kas paredzēti romu tautības iedzīvotāju sociālajai iekļaušanai un diskriminācijas novēršanai ES”.

ES struktūrfondi un jo īpaši ESF⁶ ir atbalstījuši daudzus šos pasākumus. Saskaņā ar Vispārējo lietu padomes 2008. gada decembra secinājumiem un Eiropas Parlamenta 2009. gada rezolūciju Komisija pastiprināja centienus, lai pilnībā izmantotu šo instrumentu iespējas. Jo īpaši Komisija ir divpusēji vienojusies ar dalībvalstu valdībām palīdzēt tām vairāk izmantot ES struktūrfondus romu iekļaušanai. Turklāt ir uzlabota ESF efektivitāte, paātrinot ar romiem saistīto projektu pārraudzību un novērtēšanu un izplatot visā Eiropā tos pasākumus, kas atzīti par īpaši iedarbīgiem.

Turklāt Eiropas Komisija īsteno izmēģinājumu projektu par romu iekļaušanu (5 miljoni euro, 2010.–2012. gads), ko sāka Eiropas Parlaments, pievēršoties agrīnai pirmsskolas izglītībai, pašnodarbinātībai, izmantojot mikrokredītus, un sabiedrības izpratnes veicināšanai sevišķi tajās valstīs, kurās ir daudz romu tautības iedzīvotāju. Izmēģinājuma projektā arī izpētīs datu vākšanas un hipotētiskās novērtēšanas metodes, lai novērtētu pasākumu ietekmi šajās trijās jomās.

3. TURPMĀKIE UZDEVUMI

ES instrumentu un politikas iepriekšējā analīze⁷ un 2008.–2010. gada progresa ziņojums⁸ apstiprina, ka šie instrumenti un politikas jomas kopumā ir piemērotas, lai veicinātu romu iekļaušanu pat plašākā mērogā. Jautājums ir, kā nodrošināt to sniegto iespēju izmantošanu.

Vairāki Eiropas un starptautiskie dalībnieki patlaban piedalās paralēlos politikas procesos, kuru mērķis ir saistīts ar romu iekļaušanu. Tostarp ir ES politikas jomas, kas saistītas ar romu integrāciju, EDSO Rīcības plāns romu un sinti līdzdalībai sabiedriskajā un politiskajā dzīvē (pieņemts 2003. gadā un to parakstījušas 55 valstis)⁹, Eiropas Padomes ieteikumi un Ministru komitejas un Parlamentārās asamblejas rezolūcijas¹⁰ un valsts rīcības plāni, ko pieņēmušas un īstenojušas 12 valstis, kas piedalās romu integrācijas desmitgades programmā (2005.–2015. gads)¹¹. Šo pasākumu rezultāti ir atšķirīgi atkarībā no to juridiskā pamata, instrumentiem, resursiem un ieinteresēto personu iesaistīšanās. Turklāt tos tikai virspusēji

---

⁶ Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF).

⁷ SEC(2008) 2172.

⁸ SEC(2010) [...]

⁹ EDSO Lēmums Nr. 3/30, Rīcības plāns romu un sinti stāvokļa uzlabošanai EDSO darbības teritorijā (MC.DEC/3/03).

¹⁰ Jo īpaši: Ministru komitejas ieteikumi 2006/10 (piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem); 2005/4 (mājokļu apstākļi); 2004/14 (ceļotāju pārvietošanās un apmešanās); 2001/17 (ekonomiskā un nodarbinātības situācija); 2000/4 (romu/čigānu bērnu izglītība); 1983/1 (bezvalstnieki klejotāji un klejotāji bez noteiktas pilsonības); 1975/13 (klejotāju sociālā situācija).

¹¹ http://www.romadecade.org/decade_action_plans.

koordinē ar romu, sinti un ceļotāju jautājumiem saistītu starptautisku organizāciju neformāla kontaktgrupa¹².

Vēl jāveic šādi uzdevumi.

- Jāuzlabo sadarbība starp Eiropas, valsts un starptautiskajiem dalībniekiem un romu kopienu pārstāvjiem, pamatojoties uz saistībām par romu iekļaušanu, kas ir īstenotas pēdējos 5–10 gadus.
- Jāīsteno šīs saistības un sadarbība, radot pozitīvas pārmaiņas vietējā mērogā. Šāda rīcība jāpapildina ar vietējās pārvaldes, pilsoniskās sabiedrības un pašu romu izteiktāku līdzdalību un lielāku veikspēju, lai sāktu un īstenotu projektus, programmas un politiku.
- Jāuzlabo saziņa par to, kādus guvumus dod romu iekļaušana vietējās un valsts ekonomikas un sociālajā attīstībā¹³. Romu sociālā un ekonomiskā integrācija ir divpusējs process, un tādēļ vairumam iedzīvotāju un romu kopienu locekļiem un vadītājiem jāmaina domāšanas veids.
- Jāveicina ES fondu integrēta izmantošana, lai risinātu daudzpusīgās ar romu atstumtību saistītās problēmas.
- Jāizstrādā skaidra politika segregācijas novēršanai, jo īpaši izglītībā un mājokļu jautājumos, izmantojot struktūrfondus.
- Īpaša uzmanība jāpievērš vismazāk attīstītajiem mikrorajoniem.
- Ar romu integrāciju saistītie jautājumi jāiekļauj tādās plašās politikas jomās kā izglītība, nodarbinātība, sabiedrības veselība, infrastruktūra un pilsētplānošana, kā arī ekonomikas un teritoriālā attīstība, nevis tā jāskata kā atsevišķa politikas joma. Plašāk jāizplata no projektiem gūtā labā prakse un veiksmīgie modeļi, un tiem jāklūst par politikas neatņemamu sastāvdaļu.

Attiecīgi Komisijai, dalībvalstīm un citiem nozīmīgiem dalībniekiem jāpievēršas šo uzdevumu risināšanai, uzlabojot politikas efektivitāti gan satura, gan procesa ziņā.

3.1. Politiski pasākumi romu efektīvai iekļaušanai

3.1.1. Finanšu instrumenti

ES struktūrfondi un Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), kā arī Pirmspievienšanās palīdzības instruments (*IPA*) veido gandrīz pusi no Eiropas Savienības gada budžeta, un tie ir nozīmīgi līdzekļi, lai veicinātu pārmaiņas.

---

¹² Neformālo kontaktgrupu (NKG) kopīgi izveidoja Padomes prezidentvalsts un Eiropas Padome. Tajā ir pārstāvji no Eiropas iestādēm, starptautiskām organizācijām un daudzpusējām iniciatīvām (ANO organizācijas, Pasaules Banka, EDSO, Romu iekļaušanas desmitgades programma 2005.–2015. gadam), dalībvalstīm (kuras pārstāv iepriekšējā, pašreizējā un nākamā prezidentvalsts), kā arī pilsoniskā sabiedrība. NKG ir savstarpējas informācijas forums par notiekošajiem pasākumiem, kuri ietilpst līdzdalības organizāciju uzdevumos.

¹³ Komisija izmanto galveno vēstījumu “Romi Eiropā: atbalstot iekļaušanu, ikviens gūst labumu” īpašos drukātos un audiovizuālos materiālos.

Informācija par šo instrumentu īstenošanu liecina, ka kopumā netrūkst līdzekļu, lai atbalstītu daudzsološas politikas jomas un programmas. Tomēr ir vairāki šķēršļi, tostarp trūkumi plānošanā un programmu sagatavošanā, kā arī administratīvais slogs, kas liedz dalībvalstīm tos izmantot darbībām, kuras paredzētas romu iekļaušanai. Veiksmīgi piemēri liecina, ka integrētas stratēģijas romu jautājumā, kas kopumā risina problēmas, kuras ir pamatā romu kopienu atstumtībai, ir daudz efektīvākas nekā atsevišķi projekti, kas pievēršas tikai vienam vai diviem jautājumiem. Turklāt šķēršļus rada atturība vietējā līmenī un politiskās izpratnes un darbības spējas trūkums vietējās pārvaldēs un arī romu kopienās. Šīs grūtības var pārvarēt ar pamudinājumiem un atbilstošu atbalstu un pieredzi, tostarp izmantojot ES struktūrfondu tehnisko palīdzību. Komisija atzinīgi vērtē NVO iniciatīvas veikspējas uzlabošanas atbalstam (piemēram, *OSI* iniciatīva “Optimāla ES fondu izmantošana romu atbalstam”). Turklāt romu iespēju paplašināšana un jo īpaši romu sievietes, kuras veido saikni starp ģimeni un sabiedrību, līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā ir izrādījusies nozīmīgs faktors ikviena pasākuma sekmīgam iznākumam.

Lai atbalstītu dalībvalstis politikas īstenošanā ar redzamiem rezultātiem, Komisija 2009. gadā sāka virkni augsta līmeņa divpusēju pasākumu dalībvalstīs, lai pulcētu politisko lēmumu pieņēmējus, augstākā līmeņa pārvaldes pārstāvjus un ieinteresētās personas Eiropas un valsts līmenī, kā arī romu kopienu pārstāvjus. Šie pasākumi sagatavo pamatu, lai vienotos par mērķi vairāk izmantot ES fondus romu iekļaušanas atbalstam, nosakot konkrētus un mērķtiecīgus termiņus.

Komisija ir aicinājusi veikt plaša mēroga integrētu plānošanu, kas apvieno pasākumus vairākās darbības programmās, lai atbalstītu darbības, kurās izmanto starpnozaru pieeju romu kopienu problēmu risināšanā. Tā atbalsta dalībvalstu iniciatīvu noteikt segregācijas novēršanas pasākumus par nosacījumu, lai piekļūtu struktūrfondu, un uzskata, ka tas pilnībā atbilst prasībai izvairīties no jebkādas diskriminācijas, īstenojot fondus¹⁴.

Turklāt Komisija aicina dalībvalstis iesaistīt romu kopienu fondu izmantošanas plānošanā, praktiski īstenojot partnerības principu, lai romi būtu iesaistīti katrā procesa posmā no programmas sagatavošanas līdz novērtēšanai, kā arī atbalstīt veikspējas uzlabošanu romu pilsoniskajā sabiedrībā un vietējā pārvaldē. Tā arī atbalsta centienus vienkāršot pieteikumu iesniegšanas procedūras un sistemātiskāku iepriekšēja finansējuma sniegšanu veiksmīgiem kandidātiem.

3.1.2. Integrēta pieeja un integrēšana politikā

Lai gan daudzu romu kopienu dzīves apstākļiem raksturīgas vairākas, savstarpēji pastiprinošas problēmas, pasākumi šo grūtību risināšanai bieži vien tiek atdalīti no vispārējās politikas izglītības, nodarbinātības, sabiedrības veselības vai pilsētu atjaunošanas jomā. Aizvien ir tendence pievērsties viena virziena risinājumiem, piemēram, romu nodarbinātības veicināšana vai romu mājokļu atjaunošana, ko īsteno, izmantojot īstermiņa projektus un programmas, kas nav ilgtspējīgas.

Kā 2008. gadā norādījusi Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja¹⁵, romu jautājumu integrēšana visās attiecīgajās Eiropas un valsts politikas jomās ir visdaudzsološākais veids, lai panāktu iekļaušanu. Konkrēts šādas pieejas piemērs ir kopīgs darbs pret nevienlīdzību

¹⁴ Padomes Regula (EK) Nr. 1083/2006, jo īpaši 16. pants.

¹⁵ Izpētes atzinums. Etnisko minoritāšu/romu integrācija, SOC(263), EESK 1207/2008, 5.3. punkts.

veselības jomā atbilstoši Sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģijai un ES Veselības aizsardzības stratēģijai¹⁶. Komisija 2009. gadā īpašu uzmanību pievērta romu jautājumiem saistībā ar Lisabonas stratēģiju. Pamatojoties uz valstu reformu programmām, dalībvalstīs tika analizēta valstu darba efektivitāte un politikas pasākumi attiecībā uz romu iekļaušanu darba tirgū, un šos rezultātus iekļāva Vienotajā nodarbinātības ziņojumā 2008./2009. gadam. Integrēšana netraucē izmantot integrētas un īpaši pielāgotas pieejas, kurās ņemta vērā konkrēta romu kopienu situācija dalībvalstīs.

Pieredzes apmaiņa starp valsts pārvaldēm par veiksmīgām ar romu jautājumiem saistītām programmām aizvien paplašinās un to var uzlabot, dalībvalstīm iesaistoties *EURoma* (Eiropas sociālās iekļaušanas tīkls un romi saskaņā ar struktūrfondiem). Komisijas un Eiropas Padomes atbalstītais akadēmiskais tīkls romu jautājumu pētījumiem uzlabos ar romiem saistīto iniciatīvu pamatā esošos faktus un izveidos ciešāku saikni ar politiku.

Lai integrētu romu jautājumus valsts politikas jomās, dalībvalstu strukturāla sadarbība saistībā ar esošajām atklātajām koordinācijas metodēm ir ārkārtīgi svarīga tādās nozīmīgās jomās kā izglītība, nodarbinātība un sociālā iekļautība. Komisija kā pieredzes un labas prakses apmaiņas koordinators var ietekmēt šo procesu.

Politikas pasākumu efektivitātes uzlabošana

Komisija aņemas:

- turpināt augsta līmeņa divpusēju pasākumu organizēšanu dalībvalstīs un pārraudzīt turpmāko virzību. Tā pārskatīs šo darbību rezultātus līdz 2013. gada beigām;
- aicināt dalībvalstis rīkoties, lai nodrošinātu, ka struktūrfondu finansētie pasākumi sekmē iespēju vienlīdzību un apkaro segregāciju;
- aicināt dalībvalstis izmantot *EURoma* tīklu paraugprakses apmaiņai;
- atbalstīt tīklu pētījumiem par romu jautājumiem, lai labāk saistītu pētniecību un politiku;
- aicināt dalībvalstis, pamatojoties pieredzi, kas cita starpā gūta, novērtējot izmēģinājuma projekta par romu iekļaušanu, izstrādāt atbilstošus novērtēšanas rīkus un metodes kā priekšnoteikumu, lai sagatavotu ar faktiem pamatotu politiku romu iekļaušanai;
- pastiprināt koordināciju starp ERAF, ESF un ELVGF¹⁷, jo īpaši reģionālā un vietējā līmenī, izmantojot fondus, lai veicinātu un sekmētu integrētu pieeju mājokļu jautājumā (saskaņā ar noteikumiem grozītajā 7. panta 2. punktā ELVGF regulā) vai citās jomās;
- sniegt informāciju un tehnisku palīdzību dalībvalstīm saistībā ar struktūrfondu un lauku attīstības fonda efektīvu izmantošanu, lai novērstu romu sociālo un ekonomisko atstumtību;
- ņemt vērā ES struktūrfondu ieguldījumu romu jautājumos, izmēģinājuma projekta romu iekļaušanai un veiksmīgo romu iekļaušanas projektu, programmu un politikas pētījuma

¹⁶ Paziņojums "Solidaritāte veselības jomā. Nevienlīdzības samazināšana veselības jomā ES", COM(2009)567.

¹⁷ ES struktūrfondu vispārīgās regulas 9. pants.

novērtēšanas rezultātus, izstrādājot nākamās paaudzes Eiropas Savienības struktūrfondus un programmas;

- pievērsties romu integrācijas jautājumam, izstrādājot un īstenojot vadošo iniciatīvu “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību”, ko Komisija ierosinājusi kā daļu no ES 2020. gada stratēģijas;
- aicināt dalībvalstis risināt ar romiem saistītus jautājumus ziņojumos par valsts politikas īstenošanu visās jomās, kas saistītas ar romu iekļaušanu (piemēram, izglītība, nodarbinātība, sociālā aizsardzība, sociālā iekļaušana un veselība) saskaņā ar atklāto koordinācijas metodi un ES 2020. gada stratēģiju. Komisija iekļaus īpašu ar nodarbinātību un romiem saistītu jautājumu Savstarpējās mācīšanās programmā 2010.–2011. gadam;
- pārskatīt ar romiem saistīto politiku un programmas paplašināšanās kontekstā un nolūkā turpmāk pilnveidot un uzlabot attiecīgo finansiālo atbalstu no *IPA*.

3.2. Politikas saskaņotība

Patiesas pārmaiņas var veikt, vienīgi efektīvi īstenojot politiku. Efektīvai politikai vajadzīga saskaņota plānošana. Saskaņotai plānošanai vajadzīga visu attiecīgo ieinteresēto personu iesaistīšanās, politisks atbalsts un nepieciešamo resursu piešķiršana no attiecīgajiem lēmumu pieņemšanas līmeņiem. Šie apsvērumi un veicamo pasākumu analīze pierāda, ka vajadzīga spēcīgāka un efektīvāka koordinācija un spēku koncentrēšana.

Eiropas platforma romu iekļaušanai sniedz forumu sadarbībai šajā jomā, un atbilstoši šai platformai izstrādātie kopējie romu iekļaušanas pamatprincipi – kopīgu pamatu. Principos uzsvērts, ka programmas un politikas jomas, kas saistītas ar romiem, nedrīkst izslēgt citu grupu pārstāvjus ar līdzīgiem sociālajiem un ekonomiskajiem apstākļiem¹⁸. Turklāt principos norādīts, ka politikas un programmu mērķis ir integrēšana, lai nošķirtu ar romiem saistītus pasākumus no plašākām politikas ierosmēm¹⁹. Visbeidzot principos liela uzmanība vērsta līdzdalības veicināšanai, iesaistot vietējās iestādes, NVO un romu kopienas.

Lai iekļautu ar romiem saistītus jautājumus visās attiecīgajās valsts un Eiropas politikas jomās, kā arī mobilizētu integrācijas instrumentus romu iekļaušanai, vajadzīga enerģiska rīcība un attiecīgie resursi īstenošanas uzraudzībai un turpmākās politikas un instrumentu izstrādāšanai. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas, jo īpaši romu organizācijas, jāiesaista visos šā procesa posmos un līmeņos.

Procesu efektivitātes uzlabošana

Komisija apņemas:

- atbalstīt Padomes nākamās prezidentvalstis, lai platformas darbība būtu vēl efektīvāka. Komisija sniegs atbalstu prezidentvalstīm, lai organizētu platformas sanāksmi;
- atbalstīt prezidentvalstis, organizējot turpmākos romu samitus;

¹⁸ Padomes dokuments 10394/09, pielikums; jo īpaši otrais kopējais pamatprincips.

¹⁹ Padomes dokuments 10394/09, pielikums; jo īpaši ceturtais kopējais pamatprincips.

- piemērot kopējos romu iekļaušanas pamatprincipus, izstrādājot, īstenojot un novērtējot politikas jomas, kas attiecas uz romu iekļaušanu;
- izpētīt visefektīvāko veidu, kā iekšējās procedūrās nodrošināt, ka romu jautājumi tiek integrēti visās attiecīgajās politikas jomās;
- dot iespēju romiem piedalīties politikas procesos, tostarp līdzfinansējot tāda Eiropas līmeņa tīkla darbības, kas aktīvi pārstāv romus.

4. PIEEJU MODEĻU IZSTRĀDĀŠANA

ES ir uzkrāta liela un aizvien pieaugoša pieredze par to, kuri politikas pasākumi ir vai nav efektīvi. Tomēr sabiedriskās politikas veidotāji vēl nespēj viegli piekļūt šīm zināšanām vai tās izmantot. Turklāt šī pieredze nav pieejama tādā veidolā, kas būtu viegli pielāgojams dažādām situācijām. Romu kopienas 27 ES dalībvalstīs, kā arī kandidātvalstīs un iespējamās kandidātvalstīs nav viendabīgas grupas. Šī dažādība norāda, ka stratēģija nevar būt vienota – ir vajadzīgas diferencētas pieejas, kurās ņemts vērā ģeogrāfiskais, ekonomikas, sociālais, kultūras un juridiskais konteksts.

Lai gan katrs konteksts ir unikāls, var izšķirt četrus veidus:

- romu kopienas, kas dzīvo atpalikušos, blīvi apdzīvotos (pie)pilsētu rajonos, iespējams, cieši kopā ar citām etniskām minoritātēm un nelabvēlīgā stāvoklī esošiem sabiedrības locekļiem;
- romu kopienas, kas dzīvo mazu pilsētu/ciematu atpalikušās daļās lauku reģionos un atdalītās lauku apdzīvotās vietās, kas izolētas no lielākām pilsētām/ciemiem;
- mobilas romu kopienas ar attiecīgās valsts vai citas ES valsts pilsonību;
- mobilas un pastāvīgas romu kopienas, kuras ietver trešo valstu pilsoņus, bēgļus, bezvalstniekus vai patvēruma meklētājus.

Daudzās dalībvalstīs sastopami vairāki vai pat visi šie veidi (lai gan mobilo kopienu skaits salīdzinājumā ar pastāvīgajām kopienām parasti ir relatīvi neliels). Visās šajās romu kopienās sievietes un bērni tiek pakļauti īpaši lielam riskam.

Būtiska nozīme visu romu (kā arī citu cilvēku) iekļaušanā ir tādi sociālie un ekonomikas pamataspekti kā piekļuve darba tirgum un pašnodarbinātībai, kā arī nenosūktai kvalitatīvai izglītībai, mājokļiem un medicīnas pakalpojumiem. Tomēr citi jautājumi, piemēram, tādu dokumentu trūkums, kuri pierāda īpašumtiesības uz zemi, vai personības apliecinājošu dokumentu trūkums, vairāk raksturīgi vieniem kopienu veidiem nekā citiem.

Sabiedriskās politikas pasākumos jāņem vērā arī īpatnības, kas raksturīgas pilsētās vai lauku videi, kurās kopienas dzīvo, kā arī to locekļu juridiskais statuss. Piemēram, lai uzlabotu romu bērnu uzņemšanu pamata (agrīnā pirmsskolas izglītības un aprūpes) mācību iestādēs, vienā gadījumā būtu jāpiešķir papildu līdzekļi atsevišķām skolām, savukārt citos gadījumos būtu jāmaina uzņemšanas kārtība, skolu rajonu robežas, jānodrošina sabiedriskais transports, jāizsniedz personu apliecinājoši dokumenti vecākiem vai jāiesaista kultūras saziņas starpnieki.

Tādēļ Komisija plāno atbalstīt politikas veidotājus, izstrādājot pieeju modeļu kopumu. Ņemot vērā paraugpraksi, katrā modelī uzmanība tiks pievērsta galveno romu kopienas veidu vajadzībām, tostarp to īpaši neaizsargātām apakšgrupām, un tiks ieteikti vispiemērotākie mērķtiecīgie sabiedriskās politikas pasākumi. Katrā modelī tiks noteikti galvenie dalībnieki un juridiskie un finanšu instrumenti, kas vajadzīgi vietējas, reģionālas vai valsts mēroga integrācijas programmas īstenošanai, un uzsvērtas iespējamās ierosmes, lai uzlabotu romu izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļu iespējas. To papildinātu ar iniciatīvu sarakstu, lai cīnītos pret diskrimināciju, piemērotu integrētu pieeju dzimumu līdztiesībai un sniegtu aizsardzību īpaši neaizsargātām apakšgrupām. Tiktu sagatavoti norādījumi, kā pārraudzīt īstenošanu un kā par sasniegumiem informēt dažādas ieinteresēto personu kategorijas.

Šo pieeju modeļu izmantošana nebūtu obligāta, bet dalībvalstis tiktu aicinātas ņemt vērā vienu vai vairākas šīs pieejas, veidojot romu iekļaušanas politiku. Komisija apspriestu ar dalībvalstīm, kā šo pieeju modeļu īstenošanu un pārraudzību varētu integrēt esošajā atklātajās koordinācijas metodēs un Eiropas platformas cīņā pret nabadzību īstenošanā, un kādu atbalstu varētu sniegt ES finanšu instrumenti.

Komisija izstrādās šos pieeju modeļus, izmantojot iekšēju un ārēju ekspertu un attiecīgo forumu, jo īpaši Eiropas platformas romu iekļaušanai, palīdzību.

5. SECINĀJUMS

Eiropas Savienībai jārosina ES iestādes, dalībvalstis un starptautiskas organizācijas, kā arī pilsoniskā sabiedrība pastiprināti iesaistīties, lai atbalstītu romu labāku sociālo un ekonomisko integrāciju.

Valsts, Eiropas un starptautisko dalībnieku ciešāka sadarbība var palielināt vairāku pieejamo instrumentu efektivitāti, lai panāktu romu kopienu iekļaušanu. Eiropas platforma romu iekļaušanai un kopējie pamatprincipi nodrošina stabilu pamatu šīs sadarbības stiprināšanai.

Saskaņā ar šiem principiem ar romiem saistītie jautājumi sistemātiski jāiekļauj visās attiecīgajās Eiropas un valsts politikas jomās. Jāizskauž politika, kurā tiek saglabāta vai veicināta romu kopienu segregācija vai attiecībā uz romiem tiek sekmēta segregāciju mājokļu jomā, izglītībā vai citos pakalpojumos. Tomēr tas neliedz veikt mērķtiecīgus vai pozitīvus pasākumus, kas atļauti attiecīgajos ES tiesību aktos.

Komisijas īpašs vidusposma (2010.-2012. gads) uzdevums ir izmantot pieredzi, kas gūta, novērtējot valsts un Eiropas instrumentu un politikas ietekmi. Papildus iepriekš minētajām saistībām Komisija šo uzdevumu veiks, pirmkārt, izstrādājot pieeju modeļu kopumu romu sociālajai un ekonomiskajai integrācijai, un, otrkārt, nodrošinot, ka ES 2020. gada stratēģijas un jaunā finansēšanas perioda programmu īstenošanas pasākumu sagatavošanā tiks paredzēti konkrēti risinājumi problēmām, ar kurām saskaras dažādās romu kopienas.